

«МУФТІ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ»: ПІДТРИМКА ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКИХ МУСУЛЬМАНСЬКИХ КОЛАХ

→ 2

УКРАЇНЦІ КРИМУ – ЕТНІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ РЕГІОНУ В ПЕРІОД, ЩО ПЕРЕДУВАВ РОСІЙСЬКІЙ ОКУПАЦІЇ

→ 4

РУССКИЙ ВОЕННЫЙ КОРАБЛЬ, ИДИ НА Х*Й!

№ 9
2022

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА УКРАЇНСЬКА ГАЗЕТА

літературно-художня, публіцистична

ВИКРАДЕННЯ КРИМЧАНКИ ІРИНИ ДАНІЛОВИЧ МАЄ ОЗНАКИ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ

НАГОЛОС

29 квітня 2022 року в окупованому Криму зникла активістка та громадянська журналістка Ірина Данілович. Того ж дня у будинку Ірини в селі Владиславівка біля Феодосії, де вона проживала з батьками, російські силовики провели обшук, внаслідок якого вилучили її телефон і техніку.

Олекса БЕСКИД

ФОТО – HTTPS://ZINAIUA

Ліше на 13 добу після викрадення стало відомо, що Ірина Данілович перебуває в СІЗО м. Сімферополя. Наразі, за словами аналітика КримSOS Євгена Ярошенка, їй інкримінують роботу «з вибуховими речовинами», за що їй загрожує від 6 до 8 років позбавлення волі та штраф до 100 тис. рублів (45 тис. грн). Крім того, відомо, що Ірина Данілович не визнає своєї провини і відмовилась давати свідчення.

У зв'язку з цими подіями громадські та медійні організації України виступили зі зверненням до урядів іноземних держав, в якому вимагають звільнення громадянської журналістки та активістки Ірини Данілович.

Громадськість звертається до міжнародної спільноти, зокрема Робочої групи ООН з питань насильницьких або недобровільних зникнень, Генерального секретаря Ради Європи, Комісара

Ради Європи з прав людини, Керівного комітету Ради Європи з питань медіа та інформаційного суспільства тощо, а також до урядів іноземних держав із закликом звільнити Ірину Данілович та посилити тиск на Росію.

«Викрадення Ірини Данілович має ознаки насильницького зникнення відповідно до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень. Під час обшуку російські силовики повідомили батькам Ірини про її арешт, однак уже дев'ять днів поспіль не надають інформацію, де вона перебуває, в чому її звинувачують, а також про місце та час можливих судових засідань щодо неї. Крім того, затримана не має доступу до адвоката, внаслідок чого вона позбавлена можливості користуватися правовою допомогою», – йдеться у Зверненні.

«Тоді як основна увага міжнародної спільноти прикута до ма-

сових звірств російських військ на материковій Україні, залишаються практично непоміченими репресії окупаційної адміністрації РФ у Криму. На окупованому півострові тривають свавільні обшуки, арешти, катування у місцях несвободи, вироки у політично вмотивованих кримінальних справах та інші грубі порушення прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності», – наголошується у Зверненні.

Як зазначають громадські діячі, викрадення Ірини Данілович у Криму на тлі широкомасштабних насильницьких зникнень у Херсонській, Запорізькій та інших окупованих областях України свідчить про реальну загрозу для життя, здоров'я та свободи громадянських активістів, правозахисників та інших осіб на всіх територіях, які тимчасово перебувають під контролем російських окупаційних сил. Упро-

довж 2014-2021 рр., за даними КримSOS, 44 особи стали жертвами насильницьких зникнень в окупованому Криму, доля та місцеперебування 15 з них досі невідомі.

З огляду на це громадськість звертається у межах усіх можливих повноважень і мандатів із закликами:

1. Вимагати від Російської Федерації терміново встановити місцезнаходження та звільнити Ірину Данілович і всіх інших жертв насильницьких зникнень на тимчасово окупованих територіях України, включаючи АР Крим та м. Севастополь.

2. Надавати допомогу уряду України в пошуку та розслідуванні випадків насильницьких зникнень на окупованих територіях.

3. Надавати всебічну підтримку жертвам насильницьких зникнень, їхнім рідним, а також жертвам інших грубих порушень прав людини, воєнних злочинів та злочинів проти людяності на окупованих територіях України.

4. Продовжувати здійснювати моніторинг та документування порушень прав людини, воєнних злочинів та злочинів проти людяності в окупованому Криму і включати їхні регулярні звіти про ситуацію з правами людини в Україні.

До урядів іноземних держав громадські активісти звертаються із проханням:

1. Посилити дипломатичний, санкційний та інший тиск на Російську Федерацію для пришвидшення деокупації Криму, Донбасу та всіх інших територій України.

2. Запровадити персональні санкції проти російських поса-

довців та співробітників окупаційної адміністрації, причетних до насильницьких зникнень та інших грубих порушень прав людини на всіх окупованих територіях України.

3. Надавати всебічну підтримку жертвам насильницьких зникнень, їхнім рідним, а також жертвам інших грубих порушень прав людини, воєнних злочинів та злочинів проти людяності на всіх окупованих територіях України.

4. Використовувати механізм універсальної юрисдикції для кримінального переслідування осіб, причетних до насильницьких зникнень, катувань, воєнних злочинів та злочинів проти людяності на всіх окупованих територіях України.

Довідково. Ірина Данілович працювала медсестрою, була також громадянською журналісткою, висвітлювала проблеми системи охорони здоров'я в Криму та поширювала інформацію про війну в Україні. До початку війни вона співпрацювала із кількома медійними і правозахисними ініціативами («ІнЖир-медіа», «Кримський процес») та вела власний проєкт «Кримська медицина без обкладинки», де поширювалася інформація про права медичних працівників. Також Данілович брала активну участь у профспілковому русі та очолила кримське відділення профспілки «Альянс Лікарів», через що опинилася під адміністративним тиском і була звільнена з роботи в наркотичній службі Феодосійського медичного об'єднання. Їй погрожували судом через профспілкову діяльність.

«МУФТІЇ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ»: ПІДТРИМКА ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКИХ МУСУЛЬМАНСЬКИХ КОЛАХ

РЕЛІГІЯ

Як перед початком збройної агресії проти України, так і під час її ведення очільник держави-терориста Володимир Путін тривалий час намагався підвести під неї певну ідеологічну базу. Одним з її концентрованих проявів був псевдоісторіософський есей про «споконвічну єдність» росіян та українців, який було оприлюднено влітку 2021 року і який дотепер у російських збройних силах вивчають, немов святе писмо.

Віталій СОЛОНЧАК

Неодмінним елементом тріади «духовних скреп», до яких входить «самодержавність» і війсьсько, є православ'я московського штибу, уособлене у панівній російській православній церкві на чолі з так званим «святійшим патріархом московським і всієї русі» Кирилом, який фактично благословляє свою паству на «священну війну проти гей-парадів», яким буцімто вже дев'ятий рік опираються окуповані регіони Донецької та Луганської областей і які буцімто стали реальністю «нацистської» України. Втім, необхідність помирати за «веру, царя и отечество» потрібно пояснювати й тим представникам «глибинного народу», які сповідають інші релігійні або світоглядні догми.

Зрозуміло, що Кирил є хоч і видатним, але не єдиним «моральним авторитетом» сучасної Росії, яка дедалі глибше заганяє себе у глобальну самоізоляцію на кшталт північнокорейської «ідеї чучхе». Було б найвнимніше вважати, що цього не усвідомлює «бункерний лідер», який запевнив собі підтримку решти кишенькових «духовних лідерів», насамперед, тих, хто презентує релігію, яка також посідає міцні позиції у державі-агресорі.

Після того, як Путін у лютому 2022 року проголосив визнання «незалежності Донецької та Луганської народних республік», одним із тих, хто назвав це рішення «єдино правильним», став голова духовного управління мусульман РФ та Ради муфтіїв Росії Равіль Гайнутдін, зробивши таку заяву від усіх прихильників ісламу на території РФ. Проте вже за день, коли кремлівський дід

Голова центрального духовного управління мусульман Росії Талгат Таджудін на зустрічі з президентом РФ Володимиром Путіним

віддав наказ на повномасштабне вторгнення на територію України, Гайнутдін, який ще у 2015 році отримав «орден республіки Крим» «За вірність обов'язку» з рук «глави» цієї «республіки» Сергія Аксьонова, закликав усіх людей доброї волі молитися за «встановлення миру в Україні».

Значно радикальнішу позицію посів інший духовний лідер – голова центрального духовного управління мусульман Росії (ЦДУМР), верховний муфтії Росії Шейх-уль-Іслам Талгат Таджудін. 24 лютого 2022 року він підписав заяву за підсумками розширеного пленуму ЦДУМР, у якій зазначалося, що населення Донбасу протягом 8 років «планомірно винищувалося українською владою за сприяння США, що підтримували неонацистів», при цьому Росія «робила все можливе, щоб ситуацію було вирішено політичними засобами». Лейтмотивом цієї низькопробної агітки у дусі російського агітпропу стала задекларована підтримка від імені ЦДУМР, 20 регіональних управлінь і понад 2200 громад «офіційного визнання» Путіним «Л/ДНР» та проведення «спецоперації» російським військом на території України – з метою «самозахисту Росії від загроз з боку західного світу».

За місяць, 25 березня, Таджудін підписав фетву (висновок) Меджлису Ради Улемів ЦДУМР, де оголошувалося, що всі російські військовослужбовці-мусульмани, які загинули під час війни Росії проти України, є шахідами – тобто «праведними мучениками», що виконали «священний обов'язок захисту вітчизни» і «віддали своє життя заради миру та щастя Росії і світу». 18 березня 2022 року під час масового свят-

Муфтії Криму Еміралі Аблаєв отримує медаль за звитяжну працю від «глави республіки Крим» Сергія Аксьонова, липень 2015 р.

«Заступник муфтія Криму» Есадуллах Баїров

кування річниці «приєднання Криму до Росії» Таджудін виступив із пропагандистською промовою, серед іншого заявивши: «Колишніх співвітчизників не буває, і ми своїх не кидаємо».

* * *

Наприкінці серпня 2016 року Талгат Таджудін, а також «па-

тріарх» Кирил стали адресатами звернення тоді ще архієпископа, нині митрополита Сімферопольського і Кримського ПЦУ Климента із закликом зробити все можливе для звільнення українських політ'язнів на території Росії та окупованого Криму. Реакція ЦДУМР на це звернення кримського архієре-

Зрозуміло, що Кирил є хоч і видатним, але не єдиним «моральним авторитетом» сучасної Росії, яка дедалі глибше заганяє себе у глобальну самоізоляцію на кшталт північнокорейської «ідеї чучхе». Було б найвнимніше вважати, що цього не усвідомлює «бункерний лідер», який запевнив собі підтримку решти кишенькових «духовних лідерів», насамперед, тих, хто презентує релігію, яка також посідає міцні позиції у державі-агресорі.

невідомо – проте за місяць московська патріархія спромоглася на банальну «відписку», в якій владі Климента було названо «представником розкольніцької релігійної структури», а також було окреслено «миротворчу» позицію російської церкви щодо «братовбивчого конфлікту на сході України».

Не менш активним «яструбом війни» у російському мусульманському середовищі наразі є муфтії духовних зборів мусульман Росії (ДЗМР), духовного управління мусульман Москви та центрального регіону, духовного управління мусульман Чуваської Республіки, член громадської палати РФ Альбір Крганов. Як і двоє попередніх «колег», він підтримав визнання «незалежності республік Донбасу»; при цьому в очолюваному ним ДЗМР заявили, що «приєднання Криму до Росії» буцімто дозволило «врятувати народ республіки від бандитів, дії яких були спрямовані на розпалювання міжнародної та міжконфесійної ворожечі».

2 березня 2022 року Крганов назвав військову агресію Росії проти України «вимушеним заходом» і побачив її причину в подіях Революції гідності, коли в українців буцімто «забрали право на керування власною країною і віддали важелі зовнішнім політичним силам». «Ми не можемо дозволити, щоб на кістках наших дідів здійнялася нова хвиля фашизму з території братньої республіки. Мусульмани цілого світу зараз моляться за мир в Україні та за Путіна, який взяв на себе велику відповідальність дати відсіч американцям в Україні, і сприймають операцію Росії в Україні як боротьбу добра зі злом у масштабах цілого людства», – заявив він.

11 березня у своїй колонці в російському виданні «Бизнес Online» Альбір Крганов висло-

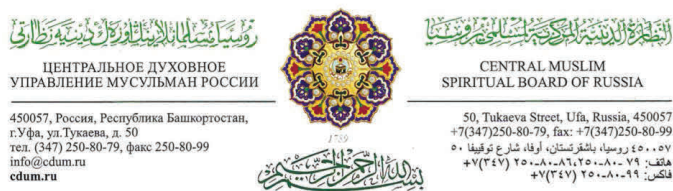
вив переконання, що російські мусульмани мають бажати своєї вітчизни перемоги (вочевидь, над Україною) і виконувати військовий обов'язок щодо захисту її суверенітету (от тільки чомусь роблять вони це на території інших держав) – особливо під час «цивілізаційного протистояння росії Заходу, який з вогнем і мечем надалі втручається у внутрішні справи багатьох країн разом зі своїм ляхководом – США» (!!).

* * *

Не лише за кордоном, а й у самій росії згадані релігійні діячі, як і деякі інші, не сприймаються як носії ісламських знань і переконань. Часом їх називають або «служителями путінського режиму в чалмах», або взагалі «мусульманами московського патріархату». Проте як вони, так і особи, що мають авторитет у російському мусульманському світі, взяли участь у всеросійській науково-практичній конференції з питань духовного служіння та соціальної місії релігійних організацій під час формування загальноросійської громадянської ідентичності російських мусульман (на що адміністрація путіна надає чималі гранти), яка відбулася у Владикавказі (Північна Осетія) 16 березня 2022 року.

Великою мірою цей захід відбувся заради напрацювання спільної заяви, в якій лідери мусульманських релігійних організацій підтримали рішення путіна щодо війни проти України, назвавши її... «оборонною» (!!!). За аргумент було наведено рядок з Корану – «Коли хто зазіхнув на вас, то й ви зазіхніть на нього, подібно до того, як він зазіхнув на вас» (сура 2 «Корова», аят 194) – хоча щось не вдається згадати, коли ж це українські вояки обстрілювали ракетами російські міста і чинили геноцид тамтешнього мирного населення.

У заяві зазначалося, що сьогодні мусульмани з різних регіонів росії у складі її збройних сил «забезпечують мир, безпеку та добробут людей на Донбасі» – точніше, на його теренах, окупованих росією. Також російські мусульманські лідери побідкалися на «колективний захід», який «використовує ситуацію в Україні для відвертої агресії проти росії» (!!!). На додачу підписанти повторили всю маячню з путінської голови про «українських націоналістів», які протягом восьми років «убивали мирних мешканців» та «готувалися до цілковитого знищення населення Донецької та Луганської народних республік, щоб потім наблизити НАТО з його ядерною та біологічною зброєю безпосередньо до кордонів росії, створивши

24.02.2022 год

23 Раджаб 1443 г х

Заявление
расширенного пленума Шюра - Президиума
Центрального Духовного управления мусульман России

Дорогие братья и сестры!
Дорогие соотечественники!

В связи с последним развитием ситуации на территории ДНР, ЛНР, Президиум ЦДУМ России считает важным заявить следующее: долгие восемь лет население многострадальной земли Донбасса подвергалось планомерному истреблению со стороны украинских властей, спровоцировавших братоубийственное кровопролитие при очевидном попустительстве и провокационных действиях США, поддерживающих на Украине крайних националистов и неонацистов. Наша страна делала всё возможное, чтобы ситуация была разрешена мирными, политическими средствами, однако было бы преступно без сострадания и безучастно смотреть на происходящую там трагедию.

Особую озабоченность и тревогу на Донбассе вызвали фундаментальные угрозы, грубо и бесцеремонно создаваемые безответственными политиками на Западе в отношении нашей страны, которые раздувая информационную антиросийскую истерию, полностью игнорировали важнейшие для российской стороны пункты по гарантии ее стратегической безопасности. Постоянно на протяжении 30 лет к России относились с циничным обманом и враньем, с попытками давления и шантажа, при этом беззастенчиво расширяя присутствие военной машины Североатлантического альянса, которая, невзирая на все озабоченности и протесты с российской стороны, неуклонно продвигалась и продолжает двигаться вплотную к границам российского государства.

В этой связи, от имени Центрального духовного управления мусульман России, 20 Региональных духовных управлений и более 2200 общин и приходов в составе ЦДУМ России, миллионов российских мусульман, в единстве и сплоченности с подавляющим большинством последователей традиционных конфессий нашей необъятной Родины и всех россиян, всецело разделяем оценку сложившегося на Донбассе положения, констатируемого на последнем

Файл: «Нексгорск» АО «Альфа-Банк» г. Нижний Новгород р/сч 40703810329300000064 к/сч 30101810200000000824 БИК 042202824 ИНН 0274035950

заседании Совбеза России. Сочувствуя устремлениям, чувствам, и боли проживающих там людей, мы с благодарностью одобряем решение Президента нашего государства В.В. Путина об официальном признании Донецкой и Луганской народных республик и подписание Договора о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи с ДНР и ЛНР. С полным пониманием ясного и открытого Обращения Президента нашего единого государства, в веках объединившего 193 больших и малых народов, последователей традиционных конфессий нашей великой Отчизны, искренне поддерживаем решение о проведении на территории Украины специальной военной операции для защиты населения, демилитаризации и устранения угрозы возрождения нацизма в этом многострадальном крае, воспринимая эти шаги как ключевые меры обеспечения безопасности и самой России.

При этом мы осуждаем действия западных стран, которые пренебрегая международным правом пытаются устанавливать свой геополитический миропорядок, оставляя всюду рассадники терроризма и экстремизма. Как свидетельствует ход современных исторических событий, США не считают нужным договариваться с Россией по ключевым для нашей страны вопросам безопасности. В этих обстоятельствах для нашей страны бессмысленно и безответственно и дальше рисковать своим суверенитетом. Учитывая назревшую ситуацию руководство нашей страны откликнулось на обращение Народных республик Донбасса на их призыв о помощи, которая была оказана в соответствии со статьей 51 части 7 Устава ООН, с санкции Совета Федерации России и во исполнение ратифицированных Федеральным Собранием 22 февраля сего года Договоров о дружбе и взаимопомощи с Донецкой народной республикой и Луганской народной республикой. Решение, принятое о проведении специальной военной операции, на наш взгляд, это сегодня единственная возможность вернуть мир на многострадальную донецкую землю, это единственная возможность спасти жителей Донбасса, которые подвергаются издевательствам, геноциду со стороны киевского режима, и остановить там рост военной угрозы у наших границ.

Все эти действия с российской стороны продиктованы не желанием ущемить интересы Украины и братского украинского народа, не желанием оккупировать украинские территории и навязывать там что-либо силой, а самозащитой от создаваемых против России угроз от тех, кто взял Украину в заложники и пытается использовать её против нашей страны и её народа. Вместе с тем, мы с искренней верой и убеждением молим Всемилостивого Господа миров удостоить братские народы наших стран, объединённых единой судьбой, восстановить мир и взаимопонимание, жить в согласии и братском сотрудничестве, как это было завещано нашими предками в веках и угодно Всемогущему Творцу нашему – Господу миров!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

«О уверовавшие! Войдите в мир собою и не следуйте по стопам Дьявола – Искусителя, подлинно он вам явный враг!» Сура Бакара 208 аят

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Заява президії ЦДУМ росії від 24.02.2022 р.

пряму загрозу національній безпеці всіх наших громадян». Відтак, на їхню думку, росія в цих умовах просто змушена завдати по Україні «превентивного удару», що стало б «законним і морально виправданим методом ведення оборонної політики», і таким чином «примусити агресора до миру» (!!!).

Всі ці положення учасники зборів затвердили, ґрунтуючись на Корані та життєписі пророка Магомета (!!!), – як і проголошення шахідами всіх мусульман, які «з вірою в Аллаха були вбиті при виконанні свого обов'язку із захисту рф» на території України. Наостанок російські духовні лідери

закликали всіх мусульман росії «активніше роз'яснювати і захищати свою позицію та інтереси своєї батьківщини у спілкуванні з одновірцями з інших країн» і «давати відсіч усім, хто намагається очорнити подвиг наших співбратів».

Текст цієї заяви, написаної, вочевидь, у російських владних кулуарах, було опубліковано на сайті «духовного управління мусульман республіки Крим» («ДУМК»). Від цієї організації участь у згаданому вище заході взяв «заступник муфтія Криму» Есадуллах Баїров, який поскаржився на владу України, що буцімто в 2014 році «лякала кримських татар черговою депортацією» (!!) – у відповідь на що ті «стали пліч-о-пліч із росіянами і не допустили заколоту, здивувавши всіх своєю згуртованістю» (!).

* * *

Сам «муфтію Криму» Еміралі Аблаєв у день повномасштабного російського вторгнення до України виступив зі стислим зверненням до єдиновірців і «співвітчизників» із закликком зберігати спокій, не піддаватися паніці, стежити за «офіційною» інформацією і не вірити фейковим новинам, що поширюються у соціальних мережах.

Незважаючи на «миролюбну» та «нейтральну» позицію кримського «муфтія», співвітчизники, напевно, ніколи не забудуть йому, як він після участі у проукраїнських і проєвропейських масових заходах у 2013-2014 рр. з приходом до Криму російських окупантів хутко «перекрашувався» і відверто інтегрувався до створеної ними «політичної» системи – всупереч сподіванням своїх єдиновірців, чимало з яких відверто протестували проти російської окупації Криму, і на яких тепер – не без сприяння керівництва «ДУМК» – вішають ярлик «сектантів» перед тим, як відправити їх до російської колонії на терміни, яких не дають навіть серійним вбивцям, за відмінне від «офіційного» розуміння та тлумачення ісламу.

Ще восени 2015 року в коментарі українським ЗМІ голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров заявив, що представники російських спецслужб у Криму з підозрою ставляться до всіх кримських татар, при цьому додатковим критерієм для підозри є сумнівне дотримання канонів віри. «Якщо людина глибоко вірує – значить, це екстреміст, смертник, який становить загрозу. Для ФСБ кращий мусульманин – це той, який вдень іде на намаз, а ввечері п'є горілку», – додав він. Сам же Аблаєв, як і «ДУМК» загалом, на думку представників

Всі ці положення учасники зборів затвердили, ґрунтуючись на Корані та життєписі пророка Магомета (!!!), – як і проголошення шахідами всіх мусульман, які «з вірою в Аллаха були вбиті при виконанні свого обов'язку із захисту рф» на території України. Наостанок російські духовні лідери закликали всіх мусульман росії «активніше роз'яснювати і захищати свою позицію та інтереси своєї батьківщини у спілкуванні з одновірцями з інших країн» і «давати відсіч усім, хто намагається очорнити подвиг наших співбратів».

кримської громадськості, презентує інтереси не кримських мусульман перед державою-окупантом, а держави-окупанта перед мусульманами, навіть санкціонуючи обшуки у мечетях та арешти вірян.

Руками «заступника муфтія Криму» Баїрова «ДУМК» фактично благословило мусульман Криму на смерть за інтереси росії у її війні проти України. Хоча навіть і без того окупанти на півострові незаконно призивають до своєї армії представників мусульманського населення, презентованого здебільшого кримськими татарами, яких загарбникам абсолютно не шкода «пустити в расход», використовуючи у своїх пропагандистських заходах, з метою довести, що кримські татари буцімто підтримують росію і готові підняти зброю проти України. Задля цього кримськотатарським юнакам погрожують репресіями проти їхніх рідних і близьких, якщо вони не погодяться стати пішаками на закривавленій російській шахівниці.

Сьогодні кримські татари разом з іншими незаконно мобілізованими кримчанами є серед полонених вояків російських збройних сил на території України – і з великою ймовірністю можна припустити, що вони далекі від настанов мусульманських богословів, які обіцяють рай у разі загибелі на полі бою проти нашої держави. У цьому плані вкрай раціональним виглядає заклик Крайової ради українців Криму до примусово мобілізованих кримчан, незалежно від їхньої етнічної та конфесійної приналежності: «Якщо вас змусили вступити до лав армії рф і скерували на материкову Україну – здавайтеся Збройним Силам України: так ви збережете свої життя, здоров'я та честь. Пам'ятайте: віддати їх за державу-окупанта у війні проти власної країни – це ганьба на все життя і на весь рід!».

УКРАЇНЦІ КРИМУ – ЕТНІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ РЕГІОНУ В ПЕРІОД, ЩО ПЕРЕДУВАВ РОСІЙСЬКІЙ ОКУПАЦІЇ

ТОЧКА ЗОРУ

Українці Криму – це й досі ані в академічному, ані в політичному сенсі не зрозуміле явище. Проте саме вони – кримські українці – були основою як антиолігархічних протестів кінця 2000-х, так і кримських груп під час Революції Гідності 2014-го. Після окупації Криму Росією кримські татари, стали переслідуваною та репресованою громадою Криму.

Андрій КИРИЛОВ

У цій статті ми спробуємо намітити спільну історичну канву – як формувалася громада українців у Криму, а також описати її становище, ресурси та проблеми на початок 2010-х.

Докладемо кілька визначень і констатацій, які, звичайно, є дискусійними і, так би мовити, робочими. Але без них подальші роздуми про проблему та її інтерпретацію будуть не зовсім зрозумілими.

* * *

Українці в Криму на початок 2010-х років являли собою дискриміновану національну меншину. Ба більше, у багатьох регіонах України вони були такими так само – нехай у менш яскравих формах. Водночас саме у цей час розвиток політичної нації «українці» переживає активний розвиток і консолідацію та вступає у виражену суперечність із політичними практиками та державною системою.

Етнічність на цьому етапі помітно відступає від політичної нації «українці», що активно формується. Для цієї останньої етнічність і походження мають хоч і важливу, але не виняткову якість. Так, кримські татари цілком обґрунтовано посідають місце у спільності «українці» (у політичному сенсі), проте етнічно українцями зовсім не є. Так само «громадянами України», патріотами України стали й етнічні євреї, і росіяни, і вірмени, і багато інших – у той момент, коли вони заявили і стали практикувати й незалежність України від Росії, і її європейський вибір, і неприйняття корупції та здачі національних інтересів.

Повоєнні переселенці з України в Криму повільно, але вірно русифікувалися, або радше радянсь-

ФОТО: З ВИРОБИТІХ ДЖЕДЖЕ

зувалися, ставали «радянськими людьми». Фактично це означало відмову від національної пам'яті та мови, витіснення травмувального минулого, зокрема Голодомору, визнання панівної ролі російської нації та мови, лояльність і трансляцію цінності радянської та ширше Російської Імперії, психологічну неможливість жити за межами її географічних і психологічних кордонів. Діти таких українців були такими не більше, ніж за типом своїх прізвищ – Даниленко, Петренко, Ткач тощо, але жодних елементів національної самосвідомості чи визнання цінності Української держави не мали. Невеликою мірою вони були більш лояльні до Української держави, ніж «етнічні росіяни» Криму, але настільки незначно, що це не мало жодного практичного значення.

Говорячи загалом, кримське суспільство кінця 80-х – поч. 90-х років минулого століття являло собою продукт радянської переселенської та депортаційної політики. Це були люди, відірвані від усіх і всіляких своїх коренів, від етнічної та регіональної ідентичності, економічно та психологічно залежні від держави або її конкретного прояву (завод, колгосп, міліцейське управління тощо), які не розуміли або радше не готові визнати цінності України як незалежної держави. Остання теза – «непотрібність України» – найчастіше втілювала ствердження економічної неспроможності України «після розриву зв'язків із Росією». Різке та катастрофічне зниження життєвого рівня на початку 90-х пояснювало «економічну неспроможність» і підривало віру в «проект Україна» як такий. Етнічність радянського кримчанина, який переживав ці ево-

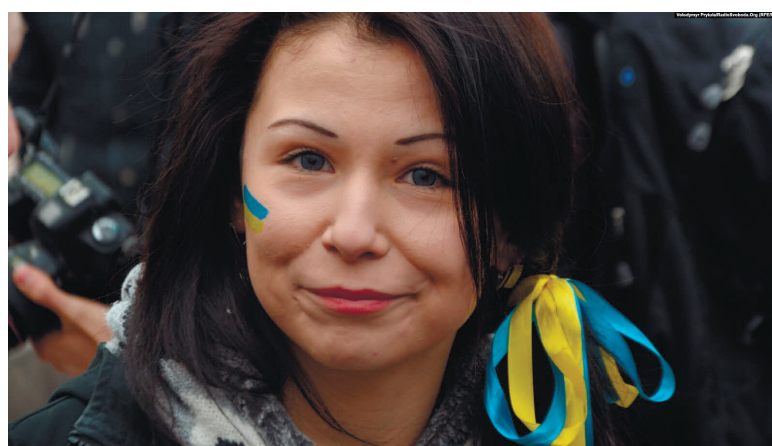

ФОТО: В. КРИПІВНИ

люції, мала другорядне і навіть третєорядне значення.

На момент здобуття Україною незалежності кримське суспільство ані в культурному, ані в політичному сенсі не було пов'язано, а тим більше інтегровано в Україну, давалася взнаки інерція попередніх років, коли включеність Кримської області в УРСР стосувалася лише господарських питань. Навіть місцеві лідери КППС спілкувалися із центральними структурами партії «через голову» київських начальників. У культурному сенсі було щось подібне – кримчани вважали Крим лише формально наявним в Україні. Освіта – і середня, і вища – була російською, українська мова вивчалася фактично як іноземна.

Цінність Української держави для кримчан 90-х була очевидна тільки сім'ям переселенців із материкової частини України, що зберегли свою культуру, а також кримським татарам. Росія домінувала в культурному і світоглядному полях – рід ще й у тому, що в ті роки РФ сприймалася як країна, що значно динамічніше розвивалася, і вектор її розвитку був західний. Україна у своїх економічних, так і політичних потенціалах сприймалася як відстала, невдала. Навіть для

кримського проросійського іредентиста прагнення злитися з Росією найчастіше означало бажання жити більш «цивілізовано», багато, «по-західному». До появи модернізованого за формою та поданням українського телебачення (кінець 90-х) російські медіа домінували в Криму беззастережно.

Надалі еволюція Росії спричинила протиставлення понять «Росія» та «Захід», що привело кримчан до перебування у ситуації постійного вибору – й Україна, і Росія пропонували їм два списки власних переваг і недоліків. Європейські перспективи для України протягом «нульових» років були хиткими, ненадійними. При цьому зростання рівня життя росіян було разючим і очевидним для кримчан, які щорічно бачили все більш численних і заможних туристів із Росії.

* * *

Паралельно протягом 2000-х продовжувала розвиватися чимраз більша залученість кримчан до загальноукраїнського життя – політичного (тут найважливішою подією стала Помаранчева революція), культурного (все більша кількісна й якісна заявка України на свою культур-

Розвиток національного телебачення, його щораз вища якість створили конкуренцію російським каналам. Водночас розвивався український шоу-бізнес, і все більш упевнено конкурував із російським, що раніше повністю домінував. Таким чином, склалася ситуація, в якій бути лояльним до України ставало все «модніше», все «сучасніше». Виростало нове покоління кримчан, для яких бути українцем уже не означало бути «другосортним», як це завжди було в Криму раніше.

ну суб'єктність), економічного. Останнє в житті кримчан відбивалося, наприклад, у тому, що правила ведення бізнесу в Україні дедалі більше відрізнялись від російських, що формувало нову ділову культуру. Так, усе більшого значення для кримських підприємців набувало відстоювання своїх інтересів у судах та формування горизонтальних мереж – у формі, наприклад, різного роду НУО. Показовою може бути конференція українських і російських видавців, що відбулася в Сімферополі у 2009-му, на якій розвиток цього бізнесу в очах росіян полягав у масових держзакупівлях книг, тоді як їхні кримські колеги наполягали на розширенні споживчого попиту.

Формування кримської української громади у 90-ті – перше десятиліття 2000-х років протікало як кілька взаємопов'язаних, але багато в чому ізольованих одне від одного процесів. Певною фоновою трансформацією – спільною для всього кримського суспільства – в ті роки було все більше розуміння того, що держава Україна – життєздатний проект, що розвивається окремо від Росії, який живе чимдалі більше своїми проблемами, що має все виразнішу свою історичну пам'ять. Так, скажімо, на початку 2000-х норма для виробників реклами про те, що всі рекламні тексти мають бути українською, відіграла значну роль для кримчан – до введення цього правила міський ландшафт, скажімо, Сімферополя мало відрізнявся від ландшафту, наприклад, Краснодару. Розвиток національного телебачення, його щораз вища якість створили конкуренцію російським каналам. Водночас розвивався український шоу-бізнес, і все більш упевнено конкурував із російським, що раніше повністю домінував. Таким чином, склалася ситуація, в якій бути лояльним до України ставало все

«модніше», все «сучасніше». Виростало нове покоління кримчан, для яких бути українцем уже не означало бути «другосортним», як це завжди було в Криму раніше.

Українізація Криму – все більше поширення української мови та культури, все більша залученість до загальноукраїнського політичного процесу – протікала під впливом загального національного розвитку української культури. Так, за влучним зауваженням одного спостерігача, українізація Криму розпочалася з гурту «Воплі Відоплясова» та розповсюдження реклами українською мовою. Перші продемонстрували, що поп-культура українською мовою й з фольклорним колоритом може бути модною, сучасною та конкурентоспроможною. Потужні мистецькі посили рекламної індустрії, її навмисна «сучасність», своєю чергою, працювали над розумінням того, що й у діловій сфері бути українцем «зовсім не соромно».

У ширшому контексті українізація Криму, що протікала найактивніше серед молоді, проходила на тлі «кримської» зарозумілості щодо «слабкої» культури з позиції носія «сильної», «загальносвітової» російської культури. Кримчани старшого покоління здебільшого не знали української культури та історії, та й не хотіли знати. Навіть у разі симпатій до антикорупційних та антиолігархічних настроїв широких мас українців, вони відмовляли їм у цінності їхньої мови. З деякими поправками цю позицію посідали і багато представників академічних кіл – при тому, що були включені до загальноукраїнської та європейської наукової інфраструктури. Ліберальні з них могли сказати: «Так, Росія хвора, вона переживає хворо-

Хода зірдарів у Сімферополі (січень 2013 р.).

бу путінізму, але це велика країна і вона, оговтавшись, здатна буде на великі справи». Українська історія для таких освічених кримчан найчастіше складалася з низки поразок і вони вважали такий постійно кризовий стан єдиним можливим і «природним» для України. І таким же природним вони вважали домінування російської культури та мови в Криму, а тому розвиток української мови – дурощами та примхою нацменшини.

* * *

Консенсус, який існував в українській політичній і державній еліті щодо Криму та кримської політики, полягав у апіорній переконаності, що це «територія зі своєю культурою» – на рівні риторики, і зона підвищеного російського інтересу – на рівні практики. Стисло ситуацію можна описати й так: у Києві кримським політикам давали «сво-

боду рук», дотували постійно дефіцитний республіканський бюджет (що було формою участі кримської політичної еліти у розподілі загальноукраїнської корупційної ренти) – в обмін на декларацію лояльності. На загальнонаціональному рівні закріплювався образ Криму як «недоУкраїни», а в гіршому разі – як «гніздо зрадників», що складаються з проросійських мас, які підтримують їх. Спілкування з представниками кримського населення, а також заяви кримських політиків ці тези для українця, що був у Криму, могли підтвердити, а в деяких випадках і для багатьох – звести в ранг догми.

У результаті розвиток української культури та українізація Криму відбувалися мляво, непослідовно й – в організаційній частині – некваліфіковано. Українізація Криму проходила як результат природних процесів у

суспільстві, а не як результат державної політики.

Дуже важливим є те, що, починаючи з 2005 року, російські спецслужби у Криму саме розвиток української культури розцінювали як вкрай негативний процес і загрози для Росії. З огляду на те, що кримський бюрократичний апарат і сфера публічної політики були переназначені формально завербованими або фактично підконтрольними агентами ФСБ, розвідки та ін., будь-які державні програми в цьому напрямку або саботувалися, або їхній зміст у процесі виконання змінювався на протилежне. Ба більше, українські спецслужби розцінювали кримські групи українських націоналістів як загрозу громадському спокою, однак агентурна робота та різноманітні таємні спецоперації стосувалися не лише потенційно небезпечних фігурантів, а й поширювалися на всіх «патрі-

Стисло ситуацію можна описати й так: у Києві кримським політикам давали «свободу рук», дотували постійно дефіцитний республіканський бюджет (що було формою участі кримської політичної еліти у розподілі загальноукраїнської корупційної ренти) – в обмін на декларацію лояльності. На загальнонаціональному рівні закріплювався образ Криму як «недоУкраїни», а в гіршому разі – як «гніздо зрадників», що складаються з проросійських еліт і проросійських мас, які підтримують їх. Спілкування з представниками кримського населення, а також заяви кримських політиків ці тези для українця, що був у Криму, могли підтвердити, а в деяких випадках і для багатьох – звести в ранг догми.

ФОТО: УПРАВЛІННЯ СБУ

ФОТО: АРХІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЦЕНТРУ

отів України» загалом. Кримські українці постійно відчували на собі загрозливу увагу працівників кримського управління СБУ.

На цьому тлі консолідація українців Криму (і етнічних, і політичних) відбувалася у кількох напрямках:

- нащадки репресованих українських націоналістів дедалі більше включалися до націоналістичних загальноукраїнських мереж, об'єднувалися, ставили спільні для себе завдання;
- розвивалася Кримська єпархія Української православної церкви Київського патріархату, об'єднуючи не політичних, а етнічних українців. Вони отримали змогу реалізувати свою релігійність поза панівною у Криму Московською патріархією;
- відбувалося знайомство, налагодження зв'язків і взаємної підтримки різного роду земляцтва вихідців із материкової України.

У даному разі кримські українці поводитися як представники діаспори – у ворожому чи просто чужому оточенні.

Епізодом консолідації для кримських як етнічних, так і політичних українців стала Помаранчева революція та перемога Віктора Ющенка. Тієї осені стало зрозуміло, що реванш «про-радянських», «проросійських», «антиукраїнських», взагалі реакційних сил (як їх розуміли учасники процесу) цілком можливий. Для українців Криму перемога Януковича означала кінець усім надіям на вихід з дискримінованого стану. Для політичних українців Криму, ліберальних, демократично налаштованих кримчан це означало б руйнування їхніх сподівань на бажаний розвиток і Криму, й України загалом.

Далі буде...

СТАРА ЯЛТА В РУКАХ ГЕРОСТРАТІВ

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Продовження

Однак повернімося до ялтинських старожитностей. У січні 2022 року містом і околицями прокотилася хвиля пожеж, які народна конспірологія майже одразу розцінила як зумисні підпали. На щастя, серед постраждалих будівель об'єктів культурної спадщини не було – проте деякі могли б мати такий статус.

Сергій КОНАШЕВИЧ

Так, 10 січня спалахнула покрівля двоповерхового будинку № 36 на вулиці Київській у Ялті, збудованого в 1917 році: з 47 квартир 16 були охоплені полум'ям, 10 (переважно на 1 поверсі) – залиті водою під час гасіння пожежі. 12 мешканців будинку знайшли тимчасовий притулок у пансіонаті ім. Чехова, решта – в рідних і близьких. Пожежа знищила 800 кв. м із 1450. У зв'язку з інцидентом міська «прокуратура» організувала перевірку з метою надання «правової оцінки» діям «відповідальних посадових осіб», зокрема щодо дотримання вимог законодавства держави-окупанта про пожежну безпеку.

З відкритих джерел вдалося дізнатися, що будинок № 36 на вулиці Київській, яким з листопада 2015 року опікується «муніципальне унітарне підприємство «Ремонтно-експлуатаційна організація-2 міста Ялти», не був аварійним. У 2026 році в будинку планувався ремонт фасаду та покрівлі, що згоріла на початку 2022 року, у 2028 році – внутрішні інженерні системи (електро-, тепло-, газо-, водопостачання, водовідведення), у 2029 році – ремонт фундаменту. Загалом на капітальний ремонт з мешканців було зібрано 37,17 млн рублів, заборгованість за внесками склала 142,4 млн рублів. Після нищівної пожежі Ялтою прокотилася чутка, що «адміністрація» міста запропонувала погорільцям викупити їхні квадратні метри за ціною в рази нижчою за ринкову або розселити їх по околицях; згорілий же будинок буцімто було заплановано знести під будівництво багатоповерхівки.

* * *

12 січня Яніна Павленко анонсувала запуск «глобальної» перевірки житлових будинків Великої Ялти на предмет пожежної безпеки, пообіцявши приділи-

Садиба Меллер-Закомельських, Ялта.

Санаторій «Гюзель Єр», що був колись відкритий у садибі Меллер-Закомельських.

Пансіонат «Ніцца», що так само розташовувався у приміщеннях садиби Меллер-Закомельських.

ти особливу увагу зношеним будівлям, яких налічується чимало; при цьому вона наголосила, що розташовані поруч численні прибудови, сараї, горища тощо, які використовуються під житло, дуже часто стають причинами займань. За словами Павленко, представники «МНС» та управління мали інвентаризацію багатоквартирних будинків, встановлюючи ступінь вогнестійкості. 16 січня «начальник відділу наглядової діяльності по м. Ялта управління наглядової діяльності головного управління МНС Росії по республіці Крим» Роман Марчук оголосив початок анонсованої Яніною Павленко перевірки житлових приміщень. Показово, що Марчук, відповідно до «постанови адміністрації Ялти» № 1544 від 8 червня 2021

року, є членом «міжвідомчої комісії» з переведення житлових приміщень у нежитлові й навпаки, а також із переобладнання та/або перепланування житлових і нежитлових приміщень, про визнання приміщення житловим і житлового – непридатним для проживання.

14 січня Яніна Павленко повідомила, що «адміністрація» Ялти продовжує спільно з «міністерством житлово-комунального господарства республіки Крим» реалізацію «регіональної адресної програми» переселення з аварійного житла, затвердженої «постановою ради міністрів республіки Крим» від 29 березня 2018 року. Також вона додала, що протягом 2021 року «житлова інспекція республіки Крим» спільно з «прокуратурою» Ялти обсте-

жила у Великій Ялті 86 будинків, що мають ознаки аварійності, визнавши аварійними 32 з них, а саме:

- Ялта – № 121 на вул. Кірова; літ. Б та В № 3-5 на вул. Музейній; літ. А та В № 2 на вул. Фонтанній; № 14 і № 16 на вул. Грибоєдова; літ. А № 12 на вул. Садовій; літ. В1 № 27 на вул. Червоноармійській; літ. А № 12 на вул. Фурмана; літ. Г № 7 на вул. Полікурівській; № 39, корп. 1 і 2 та літ. А № 46 на вул. Свердлова; № 29 на вул. Д. Ульянова; № 26 на вул. Сосновій; літ. А № 14/13 на вул. Нижньослобідській/Середньослобідській; літ. А № 16 на вул. Шеломеєвській; № 23 на вул. Таврійській; № 16 на вул. Підйомній; літ. А та Б № 64/5 на вул. Кірова/Котельникова; літ. А № 42/1 на вул. Свердлова/Бакунінській;

- Корейз – № 24 на вул. Курортній;

- Нікіта – літ. Б № 15 на Південнобережному шосе;

- Сімеїз – літ. А № 7 на вул. Блакитній та літ. А № 60 на вул. Радянській;

- Паркове – № 9 на вул. Центральній;

- Алушка – № 2 на вул. Революції, літ. Б № 6 на шосе Свободи, літ. А № 81 на Севастопольському шосе та літ. А № 18 на вул. Леніна.

Переважно вказані будівлі перебувають в ареалі історичної забудови, сформованому ще у 2006 році на території Великої Ялти.

15 січня Яніна Павленко повідомила, що «адміністрація» Ялти спільно з «міністерством культури республіки Крим» уточнює список будівель, які мають статус об'єктів культурної спадщини; відповідна «офіційна» інформація мала бути отримана наступного тижня. При цьому «голова» Ялти повторила слова свого «попередника» Андрія Ростенка і запевнила, що про знесення об'єктів культурної спадщини не може йтися – вони підлягають лише реставрації, однак при цьому несподівано заявила, що «за законом» збереження об'єкта культурної спадщини є «обов'язком власників». Втім, вона так і не відповіла на запитання містян – хто саме проводив «експертизу» і чому мешканців заздалегідь не попередили про неї.

У вересні 2021 року «вітання» Яніні Павленко переказала Служба безпеки України, перекваліфікувавши її кількахвилинну працю путінською офіціанткою у 2015 році за ч. 1 ст. 438 – «Порушення законів та звичаїв війни» за грабунок національних цінностей України на окупованій території АР Крим; аналогічні звинувачення ще на

У вересні 2021 року «вітання» Яніні Павленко переказала Служба безпеки України, перекваліфікувавши її кількахвилинну працю путінською офіціанткою у 2015 році за ч. 1 ст. 438 – «Порушення законів та звичаїв війни» за грабунок національних цінностей України на окупованій території АР Крим; аналогічні звинувачення ще на початку того ж року були висунуті кримським «керманічам» Сергію Аксьонову та Володимирі Константинову. На вичерпну правову оцінку тим часом чекають факти знищення та замаху на ліквідацію культурних пам'яток у Криму з боку цих та інших осіб.

початку того ж року були висунуті кримським «керманічам» Сергію Аксьонову та Володимирі Константинову. На вичерпну правову оцінку тим часом чекають факти знищення та замаху на ліквідацію культурних пам'яток у Криму з боку цих та інших осіб.

* * *

Наприкінці січня цього року громадськість Ялти вчергове стривожилася через ситуацію довкола ще однієї історичної пам'ятки міста – садиби Меллер-Закомельських (будинок № 26 на вулиці Чехова), збудованої у другій половині XIX століття та реконструйованої за проектом головного архітектора міста Платона Теремьова, який також був автором дачі Ліщинських, де наразі розташовується багатостраждальний музей Лесі Українки. Ділянку для будівництва дачі барони Меллер-Закомельські придбали в грецької родини Цемко, що тримала на цій землі виноградники.

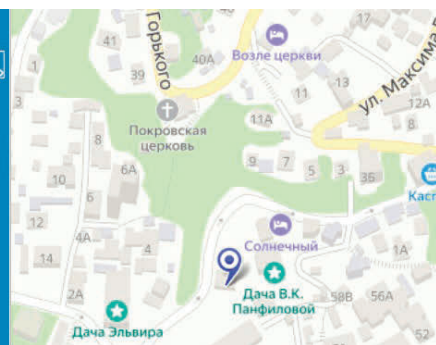
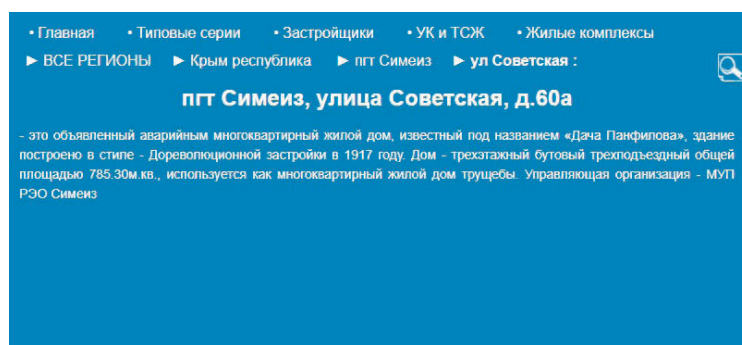
До слова, зі згаданого роду походить відомий ялтинський культурний діяч Андрій Цемко – син кримського грека та українки. З часу заснування в 1905 році напівпрофесійної Ялтинської української трупи під керівництвом режисера Петра Націлевича Андрій Цемко керував у ній оркестром і хором, грав оперні та драматичні ролі, виступав як бандурист. З 1910 року працював диригентом оркестрів українських професійних пересувних труп. З 1923 року був диригентом оркестру, актором і бандуристом у вже іншій ялтинській «Українській трупі» – музично-драматичному професійному театрі під режисурою Павла Делявського, при цьому організовуючи в Ялті драматичні хоріві гуртки та керуючи

ними. Після саморозпуску трупи в 1927 році на базі її колективу та хору Прокопа Сапса зазнав потужний український аматорський драматичний хорвий театр при клубі Комінтерну. За німецької окупації Ялти під час Другої світової війни Андрій Цемко працював у міському театрі зі своїм художнім колективом, учасників хору якого в 1942 році було відправлено до Німеччини під назвою «Ялта». Колектив гастролював майже до кінця війни і був розпущений з приходом радянської армії до Європи: артистів помістили до приймального розподільника для перевірки, звідки відправили до України. В Ялті Андрія Цемка, що влаштувався столлярю до міської школи № 3, 14 серпня 1945 року заарештували представники НКВС за «організацію в період окупації українського ансамблю, що виступав перед німцями». З листопада того ж року Кримський обласний суд засудив Андрія Цемка до 4 років виправно-трудового табору (нині покійний ялтинський краєзнавець Олекса Нирко у своїх працях стверджував, що Цемко карався у сибірських концтаборах 10 років). Відбувши ув'язнення, він був змушений відійти від мистецької та громадської діяльності. У 1956 році артист помер у рідному місті; 3 травня 1993 року був реабілітований Прокуратурою АР Крим.

Після більшовицької «націоналізації» у садибі Меллер-Закомельських було відкрито санаторій «Гюзель Ер», згодом – пансіонат «Ніцца»; з часом тут були облаштовані корпуси санаторію «Київ». У 1990-ті роки оздоровниця фактично припинила своє існування. У 2001 році комітет з охорони культурної спадщини поставив архітектурний ансамбль садиби (два будинки та колишній каретний сарай) разом із парком на державний облік; у 2009-2010 роках будівлі з невідомих причин були виключені з реєстру за рішенням експертної комісії Міністерства культури України – проте статус об'єкта культурної спадщини залишився за парком зі столітніми деревами (магнолії, оливи, пальми). До того ж споруду було визнано аварійною через підтоплення фундаменту ґрунтовими водами та пошкодження шашелем; необхідних заходів ніхто не вживав роками. Восени 2010 року комплекс садиби було приватизовано та викуплено орендаром, після чого її приміщення опинилися в оренді в різних підприємств; зокрема, в історичній будівлі до тепер розташовується редакція дрогового радіо «Ялтинський меридіан».

Фактичними власниками садиби Меллер-Закомельських у

Інформація з кадастру про дачу Панфілової. Скриншот.

Ялті є брати Едуард і Вадим Гривковські: перший, колишній депутат Верховної Ради АР Крим і заступник голови Ради міністрів АР Крим, на початку 2018 року був оголошений у розшук СБУ за підозрою у державній зраді, другий – народний депутат Верховної Ради України від «Блоку Литвина», причетний до спорудження 22-поверхового житлово-готельного комплексу на місці колишнього рибокOMBінату в Ялті, де, згідно з генеральним планом міста, мали розташуватися міський будинок творчості та бібліотека. До того ж Едуард Гривковський володіє Будинком композитора в Ялті, який після «реставрації» додатково «здобув» клубний будинок із підземним паркінгом та 36 апартаментами.

У червні 2020 року пов'язане з братами Гривковськими ТОВ «Санаторій "Київ"», що у 2014 році перереєструвалося у правовому полі держави-окупанта, отримало від «адміністрації» Ялти земельну ділянку площею 9 192 кв. м, на якій розташовано комплекс садиби Меллер-Закомельських, в оренду на 38 років із «дозволом» на ведення «курортної діяльності», проте з обмеженнями, зумовленими особливою архітектурно-планувальною організацією та наявністю захисної зони об'єктів культурної спадщини регіонального значення, яких довкола налічується шість. Восени 2020 року власники планували облаштувати на місці садиби Меллер-Закомельських апартамент-готель із кількома 9-поверховими корпусами, однак в «адміністрації» Ялти проект забудови відхилили.

Наприкінці січня 2021 року Ялтою прокотилася чутка, що міська «влада» має намір знести садибу Меллер-Закомельських: орендарів попросили впродовж двох тижнів звільнити приміщення у зв'язку з приготуваннями до демонтажу та подальшої забудови території. Після реакції окупаційних «чиновників» на суспільний резонанс у березні «науково-методична рада з питань культурної спадщини при міністерстві культури республіки Крим» включила садибу до переліку «виявлених об'єктів культурної спадщини», проте до реєстру об'єктів культурної спадщини

О признании многоквартирного дома лит. А № 12 по ул. Садовая, в городе Ялте аварийным и подлежащим сносу

В соответствии со ст. 32 Жилищного кодекса Российской Федерации, Федеральным законом № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», постановлением Правительства Российской Федерации от 28.01.2006 № 47 «Об утверждении Положения о признании помещения жилым помещением, жилого помещения непригодным для проживания и многоквартирного дома аварийным и подлежащим сносу или реконструкции», постановлением Госстроя Российской Федерации от 27.09.2003 № 170 «Об утверждении Правил и норм технической эксплуатации жилищного фонда», Законом Республики Крым от 21.08.2014 № 54-ЗРК «Об основах местного самоуправления в Республике Крым», Уставом муниципального образования городской округ Ялта Республики Крым, на основании Положения о межведомственной комиссии по переводу жилого помещения в нежилое помещение и нежилого помещения в жилое помещение, переустройству и (или) перепланировке жилых и нежилых помещений, о признании помещения жилым помещением, жилого помещения непригодным для проживания и многоквартирного дома аварийным и подлежащим сносу или реконструкции на территории муниципального образования городской округ Ялта Республики Крым, утвержденного постановлением Администрации города Ялта от 15.02.2018 № 262-п «О создании межведомственной комиссии по переводу жилого помещения в нежилое помещение и нежилого помещения в жилое помещение, переустройству и (или) перепланировке жилых и нежилых помещений, о признании помещения жилым помещением, жилого помещения непригодным для проживания и многоквартирного дома аварийным и подлежащим сносу или реконструкции на территории муниципального образования городской округ Ялта Республики Крым» (в редакции постановления Администрации города Ялта от 08.06.2021 № 1544-п), на основании технического заключения от 16.12.2021 № 16/22-12/2021

Постанова 4520-п, Ялта, Садова, 12. Вілла Татарінової.

будівля так і не потрапила. За рік історія повторилася: наприкінці січня 2022 року орендарам приміщень у садибі знову показали на двері, що спричинило чергову хвилю чуток про її можливе знесення. Вже згадуваний Андрій Ростенко запевнив, що очолюваний ним «департамент державної охорони культурної спадщини республіки Крим» не отримуватиме ані від «міністерства культури», ані від «адміністрації Ялти» жодних «документів» щодо погодження будівельних робіт, відтак не надавав жодних «дозволів» на реконструкцію, а на знесення історичної будівлі або будівництво на її території й поготів; при цьому окупаційний «чиновник» пообіцяв, що комплекс садиби отримає статус пам'ятки найближчим часом. Незабаром «департамент» застеріг «адміністрацію» Ялти від будівельних робіт на території садиби.

* * *

Причина прагнення регіональної «влади» окупованого Криму до «оновлення» архітектурного

вигляду підконтрольних їй населених пунктів, часом загрожуючи знесенням усього на своєму шляху, банальна – бажання вислужитися перед московськими господарями, запопадливо виконуючи їхні накази без обміркування перспектив.

Наприкінці 2020 року президент держави-окупанта Володимир Путін підписав ухвалений Держдумою РФ у третьому читанні федеральний закон № 494-ФЗ «Про внесення змін до Містобудівного кодексу РФ та окремих законодавчих актів РФ з метою забезпечення комплексного розвитку територій», який пропонує поширити досвід московської програми реновації на всю країну та на окуповані території при розселенні зношеного й аварійного житла – проте, згідно з законом, під реновацію можуть потрапити навіть ті території, що не мають таких будинків. Також до програми можуть включати неаварійні будинки в разі зношеності конструктивних елементів (дах, фундамент), а також якщо капітальний ремонт будинку вба-

Наприкінці січня 2021 року Ялтою прокотилася чутка, що міська «влада» має намір знести садибу Меллер-Закомельських: орендарів попросили впродовж двох тижнів звільнити приміщення у зв'язку з приготуваннями до демонтажу та подальшої забудови території. Після реакції окупаційних «чиновників» на суспільний резонанс у березні «науково-методична рада з питань культурної спадщини при міністерстві культури республіки Крим» включила садибу до переліку «виявлених об'єктів культурної спадщини», проте до реєстру об'єктів культурної спадщини будівля так і не потрапила.

чається дорогим і недоцільним або його вартість перевищує певну суму. При цьому порядок визнання будівель обмежено придатними, а також ступінь зношеності та граничну вартість капремонту визначать регіони. У голосуванні під час включення будинків до програми реновації мають брати участь власники житлових приміщень: за включення мають висловитися 2/3 осіб, для виходу з програми достатньо 1/3. Також документ передбачає надання рівноцінного або рівнозначного житла або ж грошове відшкодування. Якщо власник протягом 45 днів від моменту голосування не підписав угоду про надання йому компенсації, його можуть зобов'язати до переселення через суд. Слід зазначити, що віце-прем'єр уряду РФ Марат Хуснулін, якого називають «куратором Криму», назвав закон про комплексний розвиток території «одним із найважливіших для розвитку країни та населених пунктів».

У теорії все це виглядає гарно, хоча на практиці окупаційні сили нерідко просто викидають з будинків людей без надання житла: часто це стосується тих, хто не зміг оформити окупаційні «документи», а також відмовився від примусового надання громадянства держави-окупанта.

Поки що ж мешканцям окупованого Криму лишається тільки дивуватися тій вибірковості, з якою «влада» регіону підходить до питання щодо визнання аварійними тих чи інших будинків: зокрема, питань у неї не викликають напівзруйновані одноповерхові бараки в самому центрі тієї ж Ялти, мешканців яких «невигідно» розселити, всупереч їхнім багаторічним проханням, однак при цьому «кандидатами» на знесення стають історичні будівлі, які є пам'ятками культурної спадщини або принаймні мають отримати такий статус.

ЧИСТКА У ЛАВАХ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПАРТІЇ

ЯК ЦЕ БУЛО...

Продовження

Заходи, що мали очистити партійні лави від «тих, хто примазався, та далеких елементів і створити міцні революційні штаби», проходили за загальновизначеними правилами, опублікованими у всіх місцевих газетах. Робітники визнавалися «внутрішніми комуністами», і їхня перереєстрація, як правило, проходила без особливих труднощів.

Тетяна БИКОВА,
к.і.н., науковий співробітник Інституту історії України НАН України

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

Селян, які «за своїм становищем є власниками і їм далекі ідеали комунізму», треба було розколоти зсередини, і в партію прийняти тільки «елементи, здатні стати активними помічниками робітнику в його боротьбі». Щодо інших, то тут треба було відмітати якнайбільше «зайвих у партії осіб, відірваних від правильного розуміння партійних завдань. Їх треба не лякаючись та без жалю виставляти з організації».

Виключення з партії здебільшого було остаточним. Діяло стандартне правило: «Жодних скарг з нагоди виключення з партії трійка не приймає. З подібними заявами варто звертатися в обласний комітет». Однак він рідко змінював рішення трійки.

Водночас трійка зверталася до всіх жителів півострова з вимогою доносити на «неперевіраних товаришів»: «Трійка з перереєстрації закликає всіх товаришів із належною серйозністю поставитися до перереєстрації, яка має очистити нашу організацію від усіх негідних елементів. Усі наявні у партійних товаришів матеріали, які компрометують того або іншого члена організації, мають у письмовому вигляді бути подані в трійку...»¹.

До участі в чистці залучалися широкі маси робітників. У спеціальній листівці «До всіх робітників міста і повіту», що була видана Керченським повітовим комітетом великим тиражем, роз'яснювалося питання про чистку партії. Зокрема, підкреслювалося: «Кожен комуніст і кандидат має одержати оцінку своєї діяльності в середовищі тих робітників, де йде його робота. Не тільки суспільно-політична діяльність, а й особисте і сімейне життя мають бути приводом для судження під час чистки, що зараз проводиться»².

Через «велику засміченість кримської партійної організації чужими елементами» в результаті чистки протягом 1921 р. з лав більшовицької партії було виключено 2 300 з наявних на той час 5 375 комуністів (не рахуючи військових). Це склало 43% всього її складу³. Потім V обласна партійна конференція у листопаді 1921 р. зазначала, що, «незважаючи на окремі негативні моменти (адже були випадки, коли з партії виключалися більшовики без достатніх на те підстав), чистка спричинила поліпшення якісного складу партійних лав, під-

вищення активності комуністів. Число робітників у кримській партійній організації збільшилося з 52,4% до 61,7%, а селян – із 13,5% до 16,2%»⁴.

Про те, як багато було виключено з лав кримської більшовицької партії під час чистки, яскраво свідчить ще й той факт, що, незважаючи на постійний приплив з центру до півострова відповідальних працівників і прийом у партію нових місцевих комуністів, утім, згідно з даними партійного перепису, на березень 1922 р. кількість членів більшовицької партії Криму становила значно менше, ніж їх налічувалося майже рік тому – 4 190 осіб⁵.

Кримська партійна організація виключала з партійних списків дуже багато, як-от: усіх вихідців з інших, небільшовицьких, партій, «далеких за походженням» – тобто тих, хто походив з «буржуазних» родин, а також левову частку місцевих комуністів, які надзвичайно краще за тих, хто прибув з центру, розуміли місцеві умови праці, особливо знали багатьох конкурентів більшовицької партії, мали свою власну думку щодо становища на півострові та шляхів вирішення

негайних проблем, що виникали, і тому складали дуже серйозну конкуренцію новачкам, які зовсім не мали впливу на корінних мешканців півострова і завдяки чому відчували у власних очах свою «меншовартість».

Місцевих політичних лідерів, вплив яких був дуже великим і кого не можна було виключити з лав партії, відправляли «у заслання»: на керівну роботу за межі півострова. Щодо тих, кого приїжджі не могли позбутися самотужки, то в такому разі по допомогу вони зверталися до центру. Засобами для цього слугували здебільшого доноси до «компетентних органів» щодо поведінки «зłodія». Так, наприклад, в архіві зберігся лист одного з таких «новачків» Р. Обуза, який скаржився до Москви і благав ЦК РКП(б): «Просити ЦК про відкликання тов. Гавена через його особисту нестійкість і занадто близький зв'язок з місцевими дрібнобуржуазними елементами»⁶. І такі прохання були непоодинокими.

Тим часом у лавах самого більшовицького керівництва Криму вибухнув цілком прогнозований конфлікт...

Про те, як багато було виключено з лав кримської більшовицької партії під час чистки, яскраво свідчить ще й той факт, що, незважаючи на постійний приплив з центру до півострова відповідальних працівників і прийом у партію нових місцевих комуністів, утім, згідно з даними партійного перепису, на березень 1922 р. кількість членів більшовицької партії Криму становила значно менше, ніж їх налічувалося майже рік тому – 4 190 осіб.

- 1 Красный Крым. – 1921. – 27 января.
- 2 Очерки истории крымской областной партийной организации. – С. 101-102.
- 3 Надинский П.Н. Вказана праця. – С. 134.
- 4 Очерки истории крымской областной партийной организации. – С. 102.
- 5 Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 1345. – Арк. 2.
- 6 ДААРК. – Ф.-П. 150. – Оп. 1. – Спр. 312. – Арк. 229.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

КРИМСЬКИЙ ІНДИКАТОР ПОЗИЦІЇ УПЦ (В ЄДНОСТІ З МОСКОВСЬКИМ ПАТРІАРХАТОМ) ЩОДО ВІЙНИ

25 квітня 2022 року священнослужитель УПЦ (МП), благочинний Севастополя Сергій Халюта дав інтерв'ю російському провладному медіаресурсу «Независимое телевидение Севастополя» під дуже красномовною назвою – «На Украине русские сегодня спасают весь мир – благочинный Севастополя Сергей Халюта». Під час бесіди із журналісткою Халюта повторив усі класичні тези, які російська пропаганда з 2014 року використовує для заперечення існування українського народу та виправдання збройної агресії проти України. За вісім років війни від служителів цієї релігійної структури усіх рівнів можна було спостерігати величезний масив різних, часто абсолютно несумісних між собою заяв та дій. По суті, позиція зводилася до намагання догодити обом сторонам конфлікту – і стороні, що розв'язала агресивну загарбницьку війну, і стороні, яка вимушена від неї оборонятися.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета Свідцтво про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Видавець

ТОВ
«Видавничий дім
«Українська культура»
Юридична адреса
Видавець:
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1
Головний редактор
Андрій ШЦЕКУН
Дизайн та верстка
ФОП Юрченко В.П.

Надруковано:

ФОП Хісамдінов А. Ю.
Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії CC BY 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2022 р.: на 6 місяців - 224,64 грн; на рік - 449,28 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269
Наклад 1000 прим.
Ціна договірна

